

آمار بازماندگان از تحصیل را ندارند!

آموزش و پرورش جمع‌آوری این آمار را نیازمند همراهی نهادهای مرتبط می‌داند

مدرسه برای بسیاری از کودکان، نخستین تجربه حضور در جمعی بزرگ تر از خانواده است؛ جایی برای یادگیری، دوستی و شکل‌گیری هویت. اما هنوز کودکانی در خراسان رضوی هستند که هرگز پشت نیمکت کلاس ننشسته‌اند یا تحصیل را نیمه‌کاره رها کرده‌اند؛ کودکانی که در آمارهای رسمی، «بازمانده از تحصیل» نام می‌گیرند. آموزش و پرورش خراسان رضوی، کاهش ترک تحصیل و بازگرداندن این کودکان به مدرسه را از اولویت‌های اصلی خود اعلام می‌کند و از بازگشت ۷ هزار و ۷۴۰ کودک به چرخه آموزش در سال تحصیلی گذشته خبر می‌دهد. اما آنچه این اولویت‌گذاری را با یک پرسش اساسی روبه‌رو می‌کند، این است که به اذعان خود مسئولان حوزه آموزش استان، هنوز آمار دقیقی از بازماندگان از تحصیل سال ۱۴۰۵-۱۴۰۴ در دست نیست، آن هم در حالی که کمتر از دو ماه تا سال تحصیلی آینده، زمان باقی مانده است. این تناقض وقتی ابعاد تازه‌تری پیدا می‌کند که به اظهارات نیره عابدین زاده، معاون دادستان خراسان رضوی، از تحصیل سال ۱۴۰۵-۱۴۰۴ در دست نیست، آن هم در حالی که اعلام کرده بود که از آموزش و پرورش، استعلام آمار بازماندگان از تحصیل را خواسته است و تأکید کرده بود که این آمار کتمان شدنی نیست. یعنی یک مقام قضایی، از آموزش و پرورش خواسته است که آمار را ارائه دهد اما دو ماه بعد، مسئولان آموزش و پرورش در پاسخ به شهرآرا، همچنان از نبود آمار می‌گویند. می‌توان این‌طور گفت که یا این آمار وجود دارد و ارائه نمی‌شود، یا وجود ندارد که در این صورت، آموزش و پرورش در انجام وظیفه خود برای شناسایی و ثبت این کودکان، کوتاهی کرده است.

فاطمه غلامی
خبرنگار

گزارش
روز

ادامه فعالیت مدارس کم جمعیت برای جلوگیری از ترک تحصیل

حسن عدالت جو، معاون آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی، در گفت و گو با خبرنگار شهرآرا، بازماندگی از تحصیل را یکی از موضوعات مورد توجه ویژه مدیریت استان و آموزش و پرورش می‌داند و می‌گوید: تلاش آموزش و پرورش، این است که هیچ کودک و نوجوانی به دلیل شرایط جغرافیایی، اقتصادی یا اجتماعی از حق تحصیل محروم نماند. در همین راستا نیز مدارس برخی مناطق روستایی، محروم و کم جمعیت، با وجود شمار اندک دانش‌آموزان، فعال نگه داشته شده‌اند تا فاصله محل زندگی تا مدرسه، به عاملی برای ترک تحصیل تبدیل نشود. او می‌افزاید: خراسان رضوی در مقایسه با دیگر استان‌ها، بیشترین تعداد مدرسه شبانه‌روزی و دانش‌آموزان بهره‌مند از این مدارس را دارد. عدالت جو، توسعه این مدارس و تجهیز امکانات اقامتی، رفاهی و پذیرایی دانش‌آموزان خوابگاهی را، از مهم‌ترین راهکارهای استان برای حمایت از دانش‌آموزان مناطق محروم و دورافتاده می‌داند. او با اشاره به اینکه در توسعه مدارس شبانه‌روزی استان محدودیتی وجود ندارد، بیان می‌کند: هدف این است که خانواده‌های ساکن در مناطق محروم، دغدغه‌ای برای ادامه تحصیل فرزندانشان نداشته باشند و دسترسی عادلانه‌تری به آموزش فراهم شود.

بازماندگی از تحصیل؛ شاخص ارزیابی ادارات آموزش و پرورش

موضوع بازماندگی از تحصیل در سال تحصیلی گذشته، به مصوبه شورای آموزش و پرورش خراسان رضوی نیز رسیده است؛ معاون آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی در این باره می‌گوید: فرمانداران شهرستان‌ها موظف‌اند در کنار آموزش و پرورش، برای شناسایی، جذب و بازگرداندن کودکان بازمانده از تحصیل به مدرسه همکاری کنند. به گفته او، این موضوع به عنوان یکی از شاخص‌های ارزیابی عملکرد ادارات آموزش و پرورش در سطح استان نیز مورد توجه قرار گرفته است. عدالت جو بیان می‌کند: جذب بازماندگان از تحصیل در اولویت برنامه‌های شهرستان‌ها قرار گرفته و برای شناسایی کودکان و رفع موانع ادامه تحصیل آنان، برنامه‌ریزی‌هایی انجام شده است. او همچنین از احتمال طرح دوباره موضوع پوشش تحصیلی در نشست آینده شورای آموزش و پرورش خراسان رضوی خبر می‌دهد و می‌گوید: وضعیت شهرستان‌های استان در این زمینه، به اطلاع استاندار و اعضای شورا خواهد رسید.

هنوز آمار دقیق نداریم

با وجود تأکید بر ضرورت جذب همه کودکان و نوجوانان بازمانده از تحصیل، هنوز آمار دقیق و جامعی از تعداد افراد شش تا هفده ساله خارج از چرخه آموزش در خراسان رضوی وجود ندارد. عدالت جو مشکلات معیشتی و فقر اقتصادی، مسائل اجتماعی و فرهنگی، اشتغال کودکان و نوجوانان و تحصیل خارج از مدرسه را، از مهم‌ترین عوامل بازماندگی برخی کودکان از تحصیل برمی‌شمارد و می‌گوید: آموزش و پرورش استان در نشست اخیر با مدیرکل ثبت احوال خراسان رضوی، درخواست همکاری برای دستیابی به آمار دقیق این گروه از کودکان و نوجوانان را مطرح کرده است. به گفته او، پس از احصای آمار، دلایل بازماندگی هر دانش‌آموز با همراهی دستگاه‌های مسئول، بررسی خواهد شد تا متناسب با وضعیت هر کودک، راهکارهای لازم برای رفع موانع و بازگرداندن او به چرخه آموزش، به کار گرفته شود. معاون آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی تأکید می‌کند: اگر همه دستگاه‌ها در کنار آموزش و پرورش، استناداری و فرمانداری‌ها همکاری مؤثر کنند، سال تحصیلی آینده می‌تواند سالی موفق در کاهش ترک تحصیل و جذب حداکثری بازماندگان از تحصیل در استان باشد.

بیش از ۷۰ درصد بازماندگان ابتدایی، هرگز به مدرسه نرفته‌اند

اما مسئله بازماندگی از تحصیل فقط به دانش‌آموزانی محدود نمی‌شود که پس از چند سال، مدرسه را ترک کرده‌اند. بخش بزرگی از این کودکان، حتی سابقه ثبت نام و حضور در مدرسه را هم ندارند؛ موضوعی که شناسایی و بازگرداندن آن‌ها را دشوارتر می‌کند.

زهره شوشتری، معاون آموزش ابتدایی آموزش و پرورش خراسان رضوی، در گفت و گو با خبرنگار شهرآرا، با توضیح تفاوت میان دو گروه از بازماندگان از تحصیل می‌گوید: گروه نخست، دانش‌آموزانی هستند که در مقطعی وارد مدرسه شده‌اند، اما ادامه تحصیل را رها کرده‌اند و گروه دوم، کودکانی هستند که با وجود قرار گرفتن در سن تحصیل، هرگز به مدرسه نرفته‌اند و در نظام آموزشی سابقه‌ای ندارند.

او می‌افزاید: بیش از ۷۰ درصد کودکان بازمانده از تحصیل در دوره ابتدایی خراسان رضوی، تاکنون، هیچ سابقه‌ای از ثبت نام و حضور در مدرسه نداشته‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که مسئله فقط بازگرداندن دانش‌آموزان ترک تحصیل کرده نیست، بلکه باید کودکانی شناسایی شوند که اطلاعات دقیقی از محل زندگی و وضعیت آن‌ها در دست نیست.

بازگشت بیش از ۷ هزار کودک به مدرسه

به گفته معاون آموزش ابتدایی آموزش و پرورش خراسان رضوی، اطلاعات کودکان بازمانده از تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴ از طریق سامانه «شهید محمودوند» بررسی و پیگیری شده است؛ سامانه‌ای که به طور ویژه برای رصد این گروه از کودکان طراحی شده است. شوشتری می‌گوید: با تلاش همکاران آموزش و پرورش در استان، ۷ هزار و ۷۴۰ کودک به چرخه آموزش رسمی بازگشتند؛ آماري که اهمیت پیگیری مستمر و میدانی وضعیت بازماندگان از تحصیل را نشان می‌دهد. با این حال، او توضیح می‌دهد که بخشی از آمار بازماندگان دوره ابتدایی، به کودکانی مربوط است که شش سال را تمام کرده‌اند. اما خانواده‌هایشان ثبت نام آن‌ها را به دلایلی مانند چثه کوچک کودک یا گذراندن دوره پیش دبستانی، یک سال به تأخیر انداخته‌اند. مسائل فرهنگی، فقر اقتصادی، بیماری‌های صعب‌العلاج و مشکلات خانوادگی، از دیگر عوامل بازماندگی از تحصیل است. شوشتری می‌گوید: از آنجا که بیشتر این کودکان هرگز در مدرسه ثبت نام نکرده‌اند، آدرس‌ها و شماره‌های تماس ثبت شده برای آن‌ها، در بسیاری از موارد نادرست است یا تغییر کرده است، بنابراین نخستین چالش آموزش و پرورش، پیدا کردن کودک و پس از آن، فراهم کردن زمینه ثبت نام اوست.

شناسایی، جذب و نگهداشت؛ ۳ گام بازگرداندن کودکان

آموزش و پرورش خراسان رضوی، پیگیری وضعیت کودکان بازمانده از تحصیل را در سه مرحله «شناسایی، جذب و نگهداشت» دنبال می‌کند. مرحله نخست، به ویژه برای کودکانی که هیچ سابقه‌ای از حضور در مدرسه ندارند، فقط با رصد سامانه‌ای پیش نمی‌رود و نیازمند همراهی دیگر دستگاه‌هاست. معاون آموزش ابتدایی آموزش و پرورش خراسان رضوی از همکاری مجتمع قضایی حمایتی «شوق زندگی»، کمیته امداد امام خمینی^(ع) و اداره کل ثبت احوال خراسان رضوی در شناسایی کودکان بازمانده از تحصیل، قدردانی می‌کند و می‌گوید: بازماندگی از تحصیل، صرفاً مسئله آموزش و پرورش نیست و نهادهای اجرایی و حمایتی نیز در برابر آن مسئولیت دارند. او درباره مرحله جذب نیز بیان می‌کند: فرایند ثبت نام این کودکان به طور کامل آسان شده است و آن‌ها در هر زمان از سال تحصیلی می‌توانند در مدرسه ثبت نام کنند، بنابراین محدودیتی برای ادامه تحصیل این گروه وجود ندارد. شوشتری می‌افزاید: اگر سن کودک از ۱۰ سال گذشته باشد و امکان حضور او در کلاس اول فراهم نباشد، با همکاری معاونت سوادآموزی، دوره‌های سوادآموزی برای او برگزار می‌شود تا هم عقب ماندگی سنی اش جبران شود و هم امکان ادامه تحصیل در پایه‌های بالاتر فراهم آید.

ثبت نام کافی نیست، کودک باید در مدرسه بماند

بازگرداندن کودک به مدرسه، پایان مسیر نیست. آنچه به همان اندازه اهمیت دارد، نگهداشت دانش‌آموز و جلوگیری از بازگشت دوباره او به چرخه بازماندگی است. معاون آموزش ابتدایی آموزش و پرورش خراسان رضوی با اشاره به اجرای طرح «حامی» می‌گوید: هدف آموزش و پرورش فقط ثبت نام کودکان نیست، بلکه تثبیت حضور و استمرار تحصیل آنان نیز اهمیت دارد. در این طرح، پشتیبانی آموزشی مستمر و رایگان، کلاس‌های تقویتی و دوره‌های جبرانی برای دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است. او همچنین از تولید مجموعه آموزشی «مدرسه در خانه» و درس‌نامه‌های خودآموز جایی برای مناطق فاقد دسترسی مناسب به اینترنت یاد می‌کند؛ اقداماتی که در دوره آموزش مجازی برای جلوگیری از متوقف شدن روند یادگیری دانش‌آموزان و تشدید بازماندگی از تحصیل، انجام شد.

پیامد بازماندگی از تحصیل؛ فراتر از محرومیت از سواد

بازماندن از تحصیل فقط به معنای محرومیت کودک از خواندن و نوشتن نیست. مدرسه، فضایی برای اجتماعی شدن، کسب مهارت و شکل‌گیری هویت کودک است و دور ماندن از آن، می‌تواند او را در معرض آسیب‌هایی مانند کار کودک، ازدواج زودهنگام و دیگر آسیب‌های اجتماعی قرار دهد. شوشتری با اشاره به پیامدهای بلندمدت این موضوع می‌گوید: تداوم بازماندگی از تحصیل، چرخه فقر و بی‌سوادی را از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کند و به هدر رفت سرمایه انسانی می‌انجامد، بنابراین بازگرداندن هر کودک به مدرسه، باید سرمایه‌گذاری بلندمدت برای استان تلقی شود. نه هزینه. به گفته او، کودکان بازمانده از تحصیل در قالب طرح «نماد»، از خدمات مشاوره‌ای نیز بهره‌مند می‌شوند، اما تأمین نیازهای مالی، روانی و عاطفی آنان به مشارکت نهادهای حمایتی، خیران آموزشی و دیگر دستگاه‌های اجرایی نیاز دارد. وی تأکید می‌کند: آموزش و پرورش در این موضوع، حلقه پایانی زنجیره نیست و حل پایدار مسئله بازماندگی از تحصیل، بدون ورود جدی دستگاه‌های مسئول در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و حمایتی، ممکن نخواهد بود.

